

EXCURSIE NAAR RUIGOORD, HET NOORDZEEKANAAL EN DE ZIJKANAAL C EN B, 6 MEI 1997.

[VERSLAGEN VAN EXCURSIES IN HET KADER VAN HET ATLASPROJECT NEDERLANDSE MOLLUSKEN (2)]

door

H. Wallbrink & R.H. de Bruyne

Vooruitlopend op de landelijke Mollusken-inventarisatie, is door beide auteurs op 6 mei 1997 een 'update-excursie' c.q. kilometerhok-inventarisatie uitgevoerd in het kader van het Atlasproject Nederlandse Mollusken (ANM). De excursie had meerdere doelen. Als belangrijkste onderdeel werd het voorkomen van landslakken onderzocht en vastgelegd in de omgeving van het dorpje 'Ruigoord' aan de westkant van Amsterdam (met name soorten van ruderaal terrein). Zoals bekend mag worden verondersteld, staat het dorp door de aanleg van de Afrika-haven op het punt te verdwijnen. Er is onder meer gezocht op de plaats nabij het actiekamp 'Groenoord' en op andere terreinen, die door krachtig ingrijpen van bulldozers inmiddels grotendeels zijn verdwenen. Daarnaast is het voorkomen onderzocht van de 'Brakwatermossel' *Mytilopsis leucophaeata* (Conrad, 1831) in het Noordzeekanaal en -met name- in de zijkanalen C en B aan de noordzijde van recreatiegebied Spaarnwoude. Een bijdrage in de reiskosten werd gegevens door het STIBEMAN-fonds (zie ook voorgaand artikel van Van Peursen en elders in dit Cb).

Mytilopsis bleek nog steeds algemeen in het Noordzeekanaal en in zijkanaal C, ongeveer tot aan het viaduct van de A9. In zijkanaal B daarentegen kon de soort niet meer levend worden aangetoond. Hier is de soort vrijwel zeker door verzoeting verdwenen. In de omgeving van Ruigoord bleken de volgende interessante landslakken te leven: *Monacha cantiana* (Montagu, 1803) [Grote karthuiserslak]; *Monacha cartusiana* (Müller, 1774) [Kleine karthuiserslak]; *Cernuella jonica* (Mousson, 1854) [Griekse duinslak]; *Cernuella virgata* (Da Costa, 1778) [Bolle duinslak] en *Balea biplicata* (Montagu, 1803) [Grote clausilia]. Het terreintje waar vroeger *Cernuella neglecta* (Draparnaud, 1805) [Afgevlakte duinslak] voorkwam, bleek door voorbereidende werkzaamheden voor de Afrikahaven reeds te zijn 'verdwenen'. Inmiddels is ook de populatie *Monacha cartusiana* ten dode opgeschreven. (Nabij Ruigoord uitsluitend aangetroffen in kaartvak 112/492, alwaar algemeen, met opvallend mooie en grote exemplaren).

Discussie

Regelmatig zijn in kringen van natuuronderzoekers/beschermers geluiden te horen als zou het inventariseren van gebieden die gedoemd zijn te verdwijnen 'nutteloos' zijn. Echter, juist in een tijd dat meer en meer 'groen' en 'natuur' onder asfalt en beton verdwijnt, is het belangrijk dat behalve van al dan niet beschermde natuurgebieden, ook van andere, tot verdwijnen gedoemde plaatsen, tenminste is vastgelegd wat er 'ooit' voorkwam. Gegevens over de achteruitgang van soorten/gebieden dragen in elk geval bij aan een beter besef van de gevolgen van menselijk ingrijpen. Een heel enkele keer kunnen ze bovendien leiden tot wat wel 'natuurcompensatie' wordt genoemd.

Onderstaande excursiegegevens zijn vrijwel letterlijk overgenomen uit de opschrijfboekjes. (Met RDX en RDY worden respectievelijk de X en Y coördinaten van de 'Rijks-Driehoeksmeting' bedoeld, beter bekend onder de naam 'Amersfoort-coördinaten').

Datum: 06-05-1997.

Gebied: Zuidkant Noordzeekanaal tussen Velser tunnel en Amerikahaven, inclusief Houtrak Polder (Ruigoord).

Deelnemers: R.H. de Bruyne en H.Wallbrink.

Weer: NW wind.

Temp: ca. 7° C; Zwaar bewolkt met regenbuien.

--> Station 1. Weg langs NZkanaal; bij huisje t.h.v. Wijkertunnel. RDX: 106, RDY: 496. UTM: FU1313.

<i>Mytilopsis leucophaea</i>	NZ-kanaal oever; op basalt blokken 2 ex.
<i>Radix ovata</i>	Slootje noordkant wegberm
<i>Stagnicola palustris</i>	Slootje noordkant wegberm
<i>Potamopyrgus antipodarum</i>	Slootje noordkant wegberm
<i>Monacha cantiana</i>	Beide zijden van de weg + NZ-kanaal dijk; ca. 5 m ²
<i>Candidula gigaxii</i>	Wegberm noordkant; 2 ex. dood
<i>Candidula intersepta</i>	Wegberm noordkant; 6 ex. waarvan 2 levend
<i>Candidula gigaxii</i>	Wegberm noordkant; 2 ex. dood
<i>Candidula intersepta</i>	Wegberm noordkant; 6 ex. waarvan 2 levend
<i>Cepea nemoralis</i>	Beide zijden van de weg + NZ-kanaal dijk; ca. 5 m ²
<i>Arianta arbustorum</i>	Wegberm zuidkant + NZ-kanaal dijk; ca. 7 ex. totaal
<i>Trichia hispida</i>	Beide zijden van de weg + NZ-kanaal dijk; ca. 5 m ²
<i>Oxychilus cellarius</i>	NZ-kanaal dijk 1 ex.
<i>Vallonia pulchella</i>	NZ-kanaal dijk 2 ex. dood
<i>Arion ater rufus</i>	Wegberm noord- + zuidkant; ca 12 ex. op bomen
<i>Arion silvaticus</i>	Wegberm noordkant; 3 ex.
<i>Deroceras reticulatum</i>	NZ-kanaal dijk 1 ex.
(= Brakwater pokken)	

--> Station 2. Ruderaal terrein westkant Amerika haven. RDX: 112, RDY: 492. UTM: FU1909.

<i>Mytilopsis leucophaea</i>	Oever Amerika haven; op basalt blokken 2 ex. (Juv.)
<i>Monacha cantiana</i>	Bij struweel ca. 5 m ²
<i>Monacha cartusiana</i>	Open (ruderaal) terrein; ca 5 m ²
<i>Candidula intersepta</i>	Open (ruderaal) terrein; < 5 m ²
<i>Cernuella virgata</i>	Open (ruderaal) terrein; ca 5 m ²
<i>Cernuella jonica</i>	Open (ruderaal) terrein; ca 4 ex.
<i>Cepea nemoralis</i>	Begroeiing/struweel ca 3 m ² ; Veel ongebandeerd.
<i>Oxyloma spec.</i>	Tussen struweel ca 3 ex.

--> Station 3. Hoek Amerika haven - NZ-kanaal RDX: 112, RDY: 493. UTM: FU1908.

<i>Balea biplicata</i>	Tussen met mos begroeide basaltblokken; ca 3 ex.
<i>Monacha cantiana</i>	Bij struweel ca. 5 m ²
<i>Cernuella virgata</i>	Begroeide oever; ca 3 m ²
<i>Monacha cantiana</i>	Bij struweel ca. 5 m ²
<i>Cernuella virgata</i>	Begroeide oever; ca 3 m ²
<i>Cernuella jonica</i>	Op basalt blokken ca 3 ex.
<i>Cepea nemoralis</i>	Begroeiing/struweel; ca 3 m ² ; Veel ongebandeerd
<i>Oxychilus draparnaudi</i>	Tussen struweel ca 3 ex.
<i>Discus rotundatus</i>	Tussen struweel ca 7 ex.
<i>Trichia hispida</i>	Tussen struweel ca 5 m ²
<i>Arion ater rufus</i>	Tussen struweel 3 ex.
<i>Deroceras reticulatum</i>	Tussen stenen 2 ex.

--> Station 4. Afslag Ruigoordweg - Amerikahaven t.h.v. NZ-kanaal. RDX: 111, RDY: 493. UTM: FU1810.

<i>Monacha cantiana</i>	NZ-kanaal dijk; ca. 2 m ²
<i>Cepea nemoralis</i>	NZ-kanaal dijk + wegberm ca 3 m ² .
<i>Arianta arbustorum</i>	Wegbermen ca 4 m ²
<i>Trichia hispida</i>	Wegbermen ca 5 m ²
<i>Arianta arbustorum</i>	Wegbermen ca 4 m ²
<i>Trichia hispida</i>	Wegbermen ca 5 m ²
<i>Candidula spec.</i>	Wegbermen (dood; C gigaxii en C.intersepta)
(Hier tussen de oeverbeschoeiing geen <i>B. biplicata</i> meer)	

--> Station 5. Zijkanaal C oostkant; t.h.v. brug bij NZ-kanaal. RDX: 109, RDY: 493.
UTM: FU1610.

<i>Mytilopsis leucophaeata</i>	Oever; op hout ca 16 ex.
<i>Potamopyrgus antipodarum</i>	Oever; veel dood
<i>Monacha cantiana</i>	Wegberm ca. 2 m ²
<i>Carychium tridentatum</i>	Begroeiide oever; onder hout ca 4 ex.
<i>Discus rotundatus</i>	Begroeiide oever; onder hout ca 4 ex.
<i>Cepea nemoralis</i>	Begroeiide oever + wegberm ca 3 ex.
<i>Deroceras leave</i>	Begroeiide oever ca 2 ex.
(Brakwaterpokken op hout).	

--> Station 6. Zijkanaal C oostkant, thv. betonnen aanlegsteiger. RDX:108, RDY:493.
UTM:FU1510.

<i>Mytilopsis leucophaeata</i>	Oever; op stenen ca 7 ex.
<i>Potamopyrgus antipodarum</i>	Oever; veel dood
<i>Monacha cantiana</i>	Wegberm ca. 2 m ²

--> Station 7. Zijkanaal C oostkant, t.h.v. brug bij A9. RDX: 107, RDY: 493. UTM: FU1410.

<i>Radix ovata</i>	Betonnen oeverbeschoeiing ca 8 ex.
<i>Bithynia tentaculata</i>	Betonnen oeverbeschoeiing; ca 4 ex.
<i>Monacha cantiana</i>	Wegberm + talud viaduct ca. 2 m ²
<i>Succinea putris</i>	Begroeiide oever; ca 6 ex.
<i>Discus rotundatus</i>	Begroeiide oever; onder hout ca 4 ex.
<i>Cepea nemoralis</i>	Begroeiide oever + wegberm ca 3 ex.
<i>Arianta arbustorum</i>	Begroeiide oever ca 6 ex.
<i>Cepea nemoralis</i>	Begroeiide oever + wegberm ca 3 ex.
<i>Arianta arbustorum</i>	Begroeiide oever ca 6 ex.

--> Station 8. Houtrakpolder, t.h.v. kruising Machineweg/weg naar Ruigoord; RDX:110, RDY:491.

UTM:FU1808.

<i>Candidula intersecta</i>	Open (ruig) terrein. 2 ex. (dood).
-----------------------------	------------------------------------

--> Station 9.; Houtrakpolder, even voor Ruigoord (kerkje). RDX:111, RDY:491.
UTM: FU1908.

<i>Candidula intersecta</i>	Open (ruig) terrein. 6 ex. (recent maar dood)
<i>Ceruella virgata</i>	Open (ruig) terrein. 1 ex. (recent maar dood)

--> Station 10. Gemeaal 'Houtrak Polder'. RDX:110, RDY:493.
UTM:FU1710.

<i>Mytilopsis leucophaeata</i>	NZ-kanaal; op recent opgeveste basaltblokken ± 100 ex./blok
<i>Radix ovata</i>	Spuikanaal; onder brug 4 ex.
<i>Bithynia tentaculata</i>	Spuikanaal; onder brug 2 ex.
<i>Planorbis planorbis</i>	Dood exemplaar op NZ-kanaal dijk (uit Spuikanaal)
<i>Monacha cantiana</i>	NZ-kanaaldijk ca. 2 m ²

--> Station 11a. Zijkanaal B: kop & oostkant, t.h.v. weg langs NZ-kanaal. RDX:107, RDY:495.
UTM:FU1412.

<i>Mytilopsis leucophaeata</i>	Vers uitziende juvenielen op beschoeiing. Alles leeg; dood.
<i>Potamopyrgus antipodarum</i>	'Bolle + slanke vorm' op houten beschoeiing
<i>Bithynia tentaculata</i>	Op houten beschoeiing, ca 10 ex.
<i>Radix ovata</i>	Op houten beschoeiing, ca 5 ex.
<i>Bithynia tentaculata</i>	Op houten beschoeiing, ca 10 ex.
<i>Radix ovata</i>	Op houten beschoeiing, ca 5 ex.
<i>Valvata piscinalis</i>	Ca. 2 ex. (vers maar dood).

--> Station 11b. Zijkanaal B westkant; T.h.v. bruggetje afslag polder 'Oostbroek'.
RDX:107, RDY:495. UTM:FU1412.

<i>Radix ovata</i>	Oever zijkanaal + zijslot. ca 10 ex.
<i>Stagnicola palustris</i>	Zijkanaal + zijslot ca. 5 ex.
<i>Anodonta anatina</i>	Groot vers fragment + 1 dood ex.
<i>Cepea nemoralis</i>	Ca 6 ex.
<i>Arianta arbustorum</i>	Ca 2 ex.
<i>Succinea putris</i>	Ca 4 ex.
<i>Oxyloma spec.</i>	Ca 4 ex.
<i>Zonitoides nitidus</i>	Ca 6 ex.
<i>Trichia hispida</i>	Ca 8 ex.